

6102 SAYILI TTK HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE “TİCARİ İŞ” ile “TİCARİ DAVA” KAVRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

*Relation between the Concepts of Commercial Business and Commercial
Litigation within the Framework of the Provision of TTK no. 6102*

Emrullah ÖZÜBEK*
Dr. Öğr. Üyesi Bilal ÖZEL**

Öz: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Birinci Kitabı altında düzenlenen hükümlerin Ticari İşletme kavramı etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu kavram ile doğrudan bağlantı içinde bulunan “Ticari İş” ve “Ticari Dava” da ticaret hukukunun temel kavramları arasındadır. Aynı zamanda birbirleri ile ilişkili olan bu kavramların bir arada değerlendirilerek ele alınması ve aradaki ilişkinin niteliği ve kapsamının ortaya konulması önem arz eder. Bu amaçla söz konusu iki kavram maddi unsurları ve kanundaki düzenleniş şekilleri açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve özellikle kavramlar arasındaki bağlantının kanundaki düzenleniş şekline ilişkin öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ticari İş, Ticari Dava, Ticari İşletme.

Abstract: The provisions regulated under Book I of the Turkish Commercial Code No. 6102 are shaped around the concept of Commercial Enterprise. "Commercial Business" and "Commercial Litigation", which are directly related to this concept, are also among the basic concepts of commercial law. At the same time, it is important to evaluate these concepts, which are related to each other, together and to reveal the nature and scope of the relation between them. For this purpose, these two concepts are discussed comparatively in terms of their material elements and the way they are regulated in the law, and it is tried to offer suggestions regarding the way the connection between the concepts is regulated in the law.

Keywords: Commercial Business, Commercial Litigation, Commercial Enterprise.

* Hâkim, emrullah.ozubek@hotmail.com, ORCID: 0009-0004-9939-0244.

** Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, bilalozel@mersin.edu.tr, ORCID 0000-0001-8997-8571.

Makale Geliş Tarihi: 11.08.2023, Makale Kabul Tarihi: 24.10.2023

DOI : 10.57083/adaletdergisi.1391732

GİRİŞ

Ticari iş kavramı, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) temel yapı taşları arasında yer alan kavramlardan birisidir. Bu husus, hem ticari işin kapsamını belirleyen TTK m.3 ve 19'un ifadelerinden hem de ticari iş kavramının ticari işletme kavramı ile olan yakın ilişkisinden anlaşılmaktadır. Ticari işlere öncelikle ticari hükümlerin uygulanması, diğer yandan bu hükümleri uygulamak üzere ihtisas mahkemesi niteliğindeki asliye ticaret mahkemelerinin varlığı, bu mahkemelerin sadece ticari davaları çözüme kavuşturmakla görevli ve yetkili olmaları, ticari iş ve ticari dava kavramları arasında bir benzerlik algısı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, 6102 sayılı TTK'nın mevcut düzenleme şekli itibariyle, ticari iş ve ticari dava kavramlarının doğrudan doğruya bir bağlantı içinde bulunmadıklarını en baştan ifade etmek gerekir.

Ticari iş ve ticari dava kavramları, birbirleriyle doğrudan doğruya bir bağlantı içinde bulunmamalarına rağmen¹, aralarındaki benzerlik, özellikle uygulama açısından, bazı tereddüt ve problemlere yol açmaktadır². Ticari işlerden kaynaklanan tüm uyuşmazlıkların ticari dava gibi algılanması³; Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde, her iki tarafın da tacir olmamasının, söz konusu uyuşmazlığın ticari dava niteliğini etkilediğinin düşünülmesi; ticaret mahkemelerinde görülen her davada, ticari işe

---

¹ 1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanunu açısından, ticari iş ve ticari dava kavramları arasındaki doğrudan ilişki hakkında bkz. I-A-1. Ticari iş kavramı ve ölçütleri ile ticari dava ve türlerinin, birbirlerine paralel kavramlar olmadıkları hakkında bkz. Mehmet Bahtiyar, Ticari İşleme Hukuku, İstanbul 2023, s.72.

² Yargıtay daireleri dahi çeşitli kararlarında “*ticari iş*” kavramını “*ticari dava*” kavramı yerine kullanmaktadır. “*Dava, tercüme niteliğindeki işleme eserin izinsiz şekilde basıldığı, çoğaltıldığı, yayınlandığı iddiasına dayalı maddi ve manevi tazminatın tahsiliyle hükmün ilanına karar verilmesi istemine ilişkindir. Uyuşmazlık, asıl ve birleşen davanın açıldığı tarih itibariyle yürürlükte bulunan 6762 Sayılı T.T.K.nun 4/4. maddesinde ticari iş olarak düzenlenen 5846 s. kanundan kaynaklanmaktadır.*” 11.HD. T.3.7.2012, E.2012/4244, K.2012/11787 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023). “*...davacının internet şifresi kullanılarak hesabından para çekildiğinin iddia edilmiş olmasına ve bu işlemin T.T.K.nun 4. maddesi gereğince ticari iş niteliğinde bulunmasına göre...*” 11.HD. T.17.5.2012, E.2012/5564, K.2012/8095 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023).

³ “*6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 3. maddesi uyarınca, bir müesseseyi ilgilendiren işler ticari iş ve ticari işlerden kaynaklanan davalar ticari dava niteliğini haiz olduğundan taraflar arasındaki uyuşmazlık ticari davadır ve Asliye Ticaret Mahkemesinde görülmesi gerekir.*” 11.HD. T.2.11.2004, E.2003/14200, K.2004/10747 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023). “*Dava, eser sözleşmesinden kaynaklanan, sözleşmeye aykırı olarak ayıplı imal edilen eserden dolayı oluşan hazine zararı alacak istemine ilişkindir. Davalı yüklenici şirket olup sözleşme kapsamındaki iş şirketin ticari işletmesiyle ilgili bulunmaktadır ve davalı yönünden ticari iş niteliği arz etmektedir. Davalı yönünden ticari iş niteliğinde olan bu sözleşme davacı taraf açısından da ticari iş sayılır. Buna rağmen yerel mahkemece görevsizlik kararı verilmesi isabetli olmamıştır.*” 15. HD. T.6.6.2013, E.2013/1989, K.2013/3700 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023).

bağlanan sonuçların uygulanacağı algısının varlığı⁴, bu problemlere örnek olarak gösterilebilir⁵.

Bu çalışmada, öncelikle ticari iş ve ticari dava kavramlarına ilişkin kanuni düzenleme ve tanımlar üzerinde durulmuştur. Daha sonra ise, bu iki kavram arasındaki ilişki ve benzerlik TTK m.3, 4 ve 19 kapsamında değerlendirilmiş, uygulamadaki tereddüt ve problemleri ortadan kaldıracığı düşünülen çözüm önerilerine yer verilmiştir.

I. KANUNİ DÜZENLEME VE KAVRAM

A. KANUNİ DÜZENLEME

Ticari iş ve ticari dava kavramları, 1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanunu da dâhil olmak üzere günümüze kadar yürürlüğe girmiş bütün ticaret kanunlarında yer almıştır. Bununla birlikte, bu kavramlar ve bu kavramların işlevleri zaman içerisinde farklılık göstermiştir. Bu nedenle söz konusu iki kavram arasındaki ilişkinin, günümüze kadar yürürlüğe girmiş üç farklı Ticaret Kanunu'nda ki ele alınış biçimlerinin kısaca açıklanması gerekir.

1. 1926 Tarihli ve 865 Sayılı Ticaret Kanunu

Ticari iş ve ticari dava kavramları arasındaki ilişkinin en sıkı olduğu Ticaret Kanunu, 1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanunu'dur. Sonraki Ticaret Kanunlarının aksine, bu Kanun'da, ticari iş ve ticari dava kavramları arasında doğrudan doğruya bir bağlantı kurulduğu görülmektedir.

1926 tarihli Ticaret Kanunu'nda ticari iş kavramı, Muameleatı Ticariye (ticari muameleler) başlığı altında Kanun'un 15 ila 25'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanunun 21'inci maddesinde tahdidi olarak sayılan muameleler⁶ mutlak manada ticari iş olarak kabul edilmiş⁷,

⁴ “Markaya tecavüzden kaynaklanan işbu dava T.T.K.nun 4. maddesi uyarınca mutlak ticari dava niteliğinde olduğundan davacının ticari faiz istemi yerinde olup...” 11.HD. T.5.5.2011, E.2009/6181, K.2011/5460 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023).

⁵ Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu bir kararında, ticari işlerde uygulanan avans faiz oranının ticari davalarda uygulanacağını belirtmesi, söz konusu hatalara örnek olarak verilebilir. Söz konusu karara göre: “Ticari davalarda 3095 S.K. nun 2/2. maddesi hükmü uyarınca reeskont faiz oranının üzerinde olduğu takdirde avans faiz oranı uygulanması gerekir”. 11.HD. T.5.4.2010, E.2008/12224, K.2010/3776 (Levent Börü/ İlker Koçyiğit, Ticari Dava, Ankara 2020, s.145).

⁶ 1926 tarihli Ticaret Kanunu m.21'de sayılan hususların tarafların niyet ve sıfatları dikkate alınmaksızın ticari iş olarak nitelendirileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hususlardan bazıları; komisyonculuk, tellallık, kambiyo işlemleri, cari hesap sözleşmesi, ticaret şirketlerinin kuruluşu ve bu şirketlerin paylarına ilişkin hukuki işlemlerdir.

⁷ Şahap Arıç, Yargıtay İçtihatlarına Göre Haşiyeli Ticaret Kanunu, İstanbul 1946, s.37-45; E. Ernst Hirsch, Türk Ticaret Kanununun Esaslarına Göre Ticaret

buna ilaveten, ticari işletme ile ilgili olan mevad ve mesail de ticari işlerden kabul edilmiştir⁸.

1926 tarihli Ticaret Kanunu'nda, hangi davaların ticari dava olarak nitelendirileceği yönünde ayrıntılı bir hükme yer verilmemiş ve mer'i düzenlemenin aksine sayım suretiyle ticari dava tespiti yoluna gidilmemiştir. Aksine ticari dava kapsamının, ticari iş kavramından yola çıkılarak belirlenmesi tercih edilmiştir. Buna göre, ticari muamele veya daha geniş bir kavram olan ticari mevad ve mesail kavramlarına giren hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar ticari dava olarak nitelendirilmiştir⁹. Bu çerçevede değerlendirildiğinde 1926 tarihli Ticaret Kanunu'nda ticari iş ile ticari dava kavramları arasında doğrudan doğruya bir bağlantı olduğu görülmektedir.

2. 1956 Tarihli ve 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ticari iş ve ticari dava kavramları arasında 1926 tarihli Ticaret Kanunu ile kurulan bağlantı, zayıflatılmıştır. Hangi işlerin ticari nitelikte olduğu, 1956 tarihli eTK m.3'te, 1926 tarihli Ticaret Kanunu'na göre daha anlaşılır ve sistematik biçimde düzenlenmiştir. Bununla birlikte, ticari dava kavramı açısından tamamen yeni bir sistem kabul edilmiş ve hangi uyuşmazlıkların ticari dava olarak nitelendirileceği, Kanun'un 4'üncü maddesinde ayrı bir hüküm olarak düzenlenmiştir.

6762 sayılı eTK m.3'e göre, Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer bir müesseseyi ilgilendiren bütün, muamele, fiil ve işler ticari iş olarak kabul edilmiş ve 1926 tarihli Ticaret Kanunu'nda olduğu üzere, bu Kanun'da da, mutlak ve nisbî ticari iş ayrımı yapılmıştır.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği esas değişiklik ise, ticari dava kavramının yeniden düzenlenmesi suretiyle, ticari iş ve ticari dava kavramları arasındaki bağlantının zayıflatılmasıdır. Kanun'un 4'üncü maddesinde, ticari iş karinesine ilişkin 21'inci maddeye atıf yapılmak suretiyle, 21'inci maddenin 1'inci fıkrası gereğince her iki taraf için de ticari sayılan hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar, ticari dava olarak kabul edilmiştir. Tarafların sıfatlarına bakılmaksızın ticari dava olarak nitelendirilecek hususlar da, aynı maddede, 6 bent halinde sayılmıştır¹⁰.

Hukuku, İstanbul 1935, s.102.

⁸ Hirsch, s.40.

⁹ Yaşar Karayalçın, Ticaret Hukuku, Ankara 1957, s.72; Ticaret Mahkemelerinin, tarafların sıfatları dikkate alınmaksızın ticari muamele ve mevada ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde yetkili oldukları hakkında bkz. Hirsch, s.102.

¹⁰ Buna göre; Tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın; "1) Türk Ticaret Kanunu'nda, 2) Medeni Kanunu'nun, rehin mukabilinde ikraz ile meşgul olanlar hakkındaki 876 ila 883 üncü maddelerinde, 3) Borçlar Kanunu'nun, bir işletmenin satılması veya diğerleriyle birleştirilmesi hakkındaki 179 ve 180, rekabet memnuiyetine dair 348 ve 352, neşir mukavelesi hakkındaki 372 ila 385, itibar mektubu ve itibar emri hakkındaki 399 ila 403, komisyona dair 416 ila 429, ticari mümessiller ve diğer

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu tasarısının hükümet gerekçesine göre¹¹, ticari davaların ayrı bir maddede, tek tek sayılarak düzenlenmesi ile amaçlanan, ticari işlerden kaynaklanan bütün uyuşmazlıkların değil, sadece mahiyeti ve bünyesi itibariyle hâkimin özel uzmanlık alanına ihtiyaç duyulan uyuşmazlıkların ticaret mahkemelerinde görülmesidir¹². Bu çerçevede değerlendirildiğinde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile (1926 tarihli Ticaret Kanunu ile getirilen) ticari işlerden kaynaklanan tüm uyuşmazlıkların ticaret mahkemelerinde görülmesine ilişkin sistemden vazgeçildiği görülmektedir¹³.

3. 2011 Tarihli ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan sistem, ticari iş ve ticari dava kavramları arasındaki ilişki bakımından, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na benzemektedir. Nitekim TTK m.3 ile ticari iş kavramının kapsamı belirlenmiş; TTK m.4 ile de hangi uyuşmazlıkların ticari dava niteliğinde olduğu hususu hükme bağlanmıştır. Bu iki hükümde de bazı değişiklikler yapılmasına rağmen, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile getirilen, ticari davaların ayrı bir maddede sayım suretiyle belirtilmesine ilişkin sistem, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da devam etmektedir¹⁴.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile konumuza ilişkin yapılan en önemli değişiklik, 6762 sayılı eTK m.4/1'de yer alan "*21 inci maddenin*

---

ticari vekiller hakkındaki 449 ila 456, havale hakkındaki 457 ila 462, vedia hakkındaki 463 ila 482. maddelerinde, 4) Alameti farika, ihtira beratı ve telif hakkına mütaallik mevzuatta, 5) Bu kanunun 135 inci maddesinde yazılı ticarete mahsus yerler hakkındaki hususi hükümlerde, 6) Bankalar ve ödünç para verme işleri kanunlarında düzenlenen hususlardan kaynaklanan hukuk davaları..." ticari dava olarak sayılmıştır.

¹¹ TTK m.4'te sayılan hususlardan doğan davaların, mutlak ticari dava sayılmasının, bu işlemlerin öz ticaret hayatına mahsus olmasından kaynaklandığı yönünde bkz. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu tasarısı hükümet gerekçesi, III, 11 (s.10).

¹² Hayri Domanıç, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.I, İstanbul 1988, s.20; Hüseyin Ülgen/Ömer Teoman/Mehmet Helvacı vd. Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2021, s.129; Reha Poroy/Hamdi Yasaman, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2022, s.112; Fransa ve Almanya'da ticari davalara bakan mahkemelerde sadece meslekten hukukçu hakimlerin değil, tacirlerin de görev aldıkları hakkında bkz. Abdullah Erdoğan, Ticari Davalar, C.3, S.1, 2013, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, s.58.

¹³ Bu şekilde maddi hukukun tatbiki bakımından ticari iş kavramı içerisinde değerlendirilen tüm hususların değil, aksine yalnızca ihtisas gerektiren meselelerin ticari dava olarak kabul edilmesi sistemine geçildiği yönünde bkz. Ali Bozer, Türk Ticaret Kanunu'na göre Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası ve Ticari Usul, Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1960, s.57; Rıza Ayhan/Mehmet Özdamar/Hayrettin Çağlar, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2022, s.98.

¹⁴ Poroy/Yasaman, s.115; Ülgen/Kaya, s.120; Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2023, s.97.

birinci fıkrası gereğince her iki taraf için ticari sayılan hususlardan doğan hukuk davaları...” ifadesinin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na alınmamış olmasıdır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda söz konusu ifadenin yerine, *“her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları...”* ifadesine yer verilmiştir. Ticari iş ile ilgili hükme atıf yapan ifadelerin madde metninden çıkarılmasına ilişkin bu değişiklikle ticari iş ve ticari dava kavramları arasındaki bağlantı tamamen kesilmiştir. Madde metnindeki değişiklik, ticari iş karinesine¹⁵ yapılan atfı kaldırmakla birlikte, esasında merkez kavram olan ve dolaylı yoldan atıf yapılmış bulunan ticari işletme kavramına doğrudan atıf yapma tercihi olarak görülebilir¹⁶.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile getirilen bir diğer yenilik ise, çekişmesiz yargı işlerinin de 4’üncü madde kapsamında değerlendirilmesidir. Mahkemelerin çözüme kavuşturdukları işlerin açıklanmasında dava teriminin yetersizliği göz önüne alınarak, çekişmesiz yargı işlerinden de ticari nitelikte olanlar, Ticaret Mahkemelerinin görevi içinde değerlendirilmiştir¹⁷. Çalışmamızda yer alan ticari dava kavramı ile kastedilen de *“ticari nitelikte hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri”* dir.

B. KAVRAM

1. Ticari İş

Ticari işin kapsamı, 6102 sayılı TTK m.3’te belirlenmiş olup, Kanun’da bu kavrama ilişkin açık bir tanım bulunmamaktadır. Doktrinde de ticari iş kavramına ilişkin genel bir tanım yapılmamıştır. Bunun yerine, Türk Ticaret Kanunu’nda olduğu gibi, TTK m.3 ve 19 çerçevesinde ticari işin kapsamının değerlendirilmesi tercih edilmiştir.

Ticari işin kapsamını belirleyen hükümlerden TTK m.3’e göre; *“bu kanunda düzenlenen hususlar ile bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir”*. Bu hükme göre, bazı hususların sadece Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmiş olması, bu hususların ticari iş olarak nitelendirilmesi için yeterlidir. Aynı hükme göre; Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmeyen hususlar için ise ayrı bir kriter getirilmiş ve bu hususlar bir ticari işletme ile ilgili olmak şartıyla ticari iş olarak kabul edilmiştir¹⁸.

¹⁵ 6762 sayılı eTK m.21’in kenar başlığı “Ticaret Karinesi” iken bu maddenin karşılığı olan 6102 sayılı TTK m.19’un kenar başlığı *“Ticari İş Karinesi”* dir.

¹⁶ Bu hususta yapılan eleştiri ve ayrıntılı inceleme için bkz. İsmail Kırca, Nispi Ticari Davaya Dair, C.33, S.1, 2017, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, (s.55-61).

¹⁷ Bu yeniliğin Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)’nun 382’nci maddesi ile birlikte değerlendirilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Çünkü HMK m.382/2-e’de *“Ticaret hukukundaki çekişmesiz yargı işleri”* kenar başlığı altında 14 bend halinde Ticaret Hukukundaki çekişmesiz yargı işleri sayılmıştır.

¹⁸ Girişimcilerin gelir ve buna bağlı olarak kâr elde etmek amacıyla, müşteri taleplerini karşılamak amacıyla yapacağı her türlü işlem ve fiilin, işletmeyi

Ticari işe ilişkin diğer bir hüküm olan TTK m.19'da düzenlenen ticari iş karinesine göre ise, bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Dolayısıyla, tacirlerin yapmış oldukları işlem ve fiiller kural olarak onların ticari işletmeleri ile ilgili kabul edilmiştir. Bu kuralın aksinin ispatlanması gerçek kişi tacirler açısından mümkün kılınmıştır. Ayrıca işin niteliği gereği ticari sayılmasına durumun elverişli olmadığı hallerde de borcun adı sayılacağı açıkça düzenlenmiştir (TTK m.19/1-son). Tüzel kişi tacir açısından ise söz konusu kuralın aksinin ispatlanması TTK açısından mümkün görünmemektedir¹⁹. Bununla birlikte 6502 sayılı TKHK kapsamında tüzel kişilerinde tüketici olabilecekleri açıkça düzenlenmiş olmakla TTK m.19/2'nin kapsamının daraltıldığı düşünülebilir²⁰.

TTK m.19'da düzenlenen ikinci bir husus ise, taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmelerin, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılacağına ilişkin kuraldır. Bu kural, doğrudan ticari işin kapsamını belirlemeye yönelik olmaktan ziyade, sözleşmeler açısından ticari işin kapsamını genişleten bir düzenlemedir²¹.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde ticari işin kapsamı, TTK m.3 ve 19'da yer verilen ölçütler göz önünde bulundurularak belirlenmelidir.

2. Ticari Dava

Ticari davanın kapsamı 6102 sayılı TTK m.4'te belirlenmiş olup, kanunda bu kavrama ilişkin bir tanım bulunmamaktadır. Doktrinde de ticari dava kavramına ilişkin genel bir tanım yapılmamıştır. Bu kavramın sınırları, TTK m.4 dikkate alınarak belirlenmelidir.

TTK m.4 incelendiğinde ticari dava kavramının kapsamının belirlenmesinde üç ölçütün kullanıldığı görülmektedir²². Bu ölçütler;

1) Tarafların sıfatına ve işin niteliğine (ticari işletme ile ilgili olması) bakılmaksızın ticari sayılan davalar (mutlak ticari davalar),

---

ilgilendirdiği, işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiillerin geniş yorumlanması gerektiği yönünde bkz. Rıza Ayhan, Ticari İş Kavramı ve Tacir Sıfatına Bağlı Ücret ve Sözleşme Cezalarının İndirilmesini İsteyememe, C.XVII, S.1-2, 2013, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.295 (Ticari İş).

¹⁹ Türk Ticaret Kanunu'nda tüzel kişi tacir açısından adi saha kabul edilmemiş olsa da 6502 sayılı TKHK kapsamında tüzel kişi tacirin tüketici sıfatına sahip olabileceği düzenlenmiştir (TKHK m.3/1-k ve 51/9).

²⁰ Eren Çıtır, Ticari İş-Tüketici İşlemi İlişkisi, C.XX, S.3, 2016, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.41.

²¹ Bu kural ile, taraflardan sadece birisi için ticari nitelikte olan bir işin, aradaki ilişkinin sözleşme olması halinde, TTK m.19/2 gereğince diğer taraf açısından da ticari nitelikte kabul edilmesi öngörülmüştür. TTK m.19/2 hükmü, sadece taraflar arasındaki ilişkinin sözleşme olması halinde geçerlidir.

²² Bu üçlü ayırım hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Arkan, s.97; Poroy/Yasaman, s.115; Ülgen/Kaya, s.116.

2) Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları (nisbî ticari davalar),

3) Havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan ve bir ticari işletmeyi ilgilendiren davalar olmak üzere üç tanedir.

Bunlardan başka, Türk Ticaret Kanunu dışında bazı özel kanunlarda düzenlenen hususlardan kaynaklanan davaların da ticari dava olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bu duruma örnek olarak, Kooperatifler Kanunu'nun 99'uncu maddesi gösterilebilir. İlgili hükme göre; *"Bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılır"*. İflas davaları açısından da benzer nitelikte bir hüküm yer almaktadır. İcra ve İflas Kanunu'nun 154'üncü maddesine göre; *"...iflas davası mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılır"*. Dolayısıyla, TTK m.4'te düzenlenmeyen davaların özel kanunlarda yer alan hükümler ile ticari dava olarak kabul edilmesi mümkündür²³²⁴.

II. TİCARİ İŞ – TİCARİ DAVA İLİŞKİSİ

A. GENEL OLARAK

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun ticari iş ile ilgili 3'üncü maddesi ile ticari dava ile ilgili 4'üncü maddesi, ifade tarzı bakımından benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, bu iki maddede düzenlenen ticari iş ve ticari dava kavramları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ticari iş, ticari alanın ihtiyaçları göz önüne alınarak oluşturulmuş ve bu alanı ticari olmayan alandan ayırmak suretiyle, ticari işlere özgü sonuçların ve hükümlerin uygulanma alanını belirlemeye yönelik bir kavramdır. Ticari dava ise, çözümü uzmanlık gerektirdiği düşünülen uyuşmazlıkların görüleceği mahkemenin belirlenmesi amacıyla yöneliktir²⁵.

Türk Ticaret Kanunu'nda, ticari işlerden kaynaklanan tüm uyuşmazlıklar yerine, kanunda belirlenen uyuşmazlıkların uzman mahkemelerce çözüme kavuşturulması öngörülmüştür. Diğer bir ifadeyle, kanuna göre uzmanlık gerektiren konu, ticari iş ve ticari işlere uygulanan hükümler değildir. Ayrıca ticari işlere uygulanacak hükümlerin ticari olarak nitelendirilmesi de ticari dava kavramı üzerinde

²³ 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman Ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu'nun 52'nci maddesi ile mülga olunan 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun 31'nci maddesinde yer alan *"Sözleşmelerden doğan davalar ticari dava niteliğindedir"* şeklindeki düzenleme 6361 sayılı kanuna alınmamıştır. Bu tür sözleşmelerin TTK m.4/1-f kapsamında değerlendirilebileceği hakkında bkz. II-B-2-f.

²⁴ Tamer Bozkurt, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2022, s.111; Yusuf Babayiğit, Ticari Dava Sayılan Haller ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı İle Karşılaştırılması, S.34, 2019, Adalet Dergisi, s.345 (337-355).

²⁵ Seyithan Deliduman/Yakup Oruç, Ticari Davalar, C.18, S.2, 2012, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, s.100 (99-110).

herhangi bir etkiye sahip değildir. Dolayısıyla ticari dava kavramı, Türk Ticaret Kanunu tarafından, hem ticari iş hem de ticari hüküm kavramlarından bağımsız olarak ele alınmıştır.

Ticari dava kavramının, Türk Ticaret Kanunu'nda diğer kavramlardan bağımsız olarak ele alınması, ticari dava olarak nitelendirilemeyen ancak bir ticari işten kaynaklanan uyuşmazlıkların asliye hukuk mahkemelerince görülmesi ve ticari hükümlerin de bu mahkemelerce uygulanması anlamına gelmektedir. Ayrıca, TTK m.4'te ticari dava olarak nitelendirilen uyuşmazlıkların, ticari işlerden kaynaklanmaması ihtimali de bulunmaktadır²⁶. Diğer bir ifadeyle, uzmanlık gerektiren uyuşmazlıkları çözmekle görevli asliye ticaret mahkemelerinin genel nitelikteki uyuşmazlıkları da çözüme kavuşturması söz konusu olabilmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, asliye hukuk mahkemeleri ticari işten kaynaklanan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak ve ticari hükümleri uygulamak, asliye ticaret mahkemeleri ise ticari işlerden kaynaklanmayan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak durumunda kalabilmektedir²⁷.

B. MUTLAK TİCARİ İŞ ve MUTLAK TİCARİ DAVA

1. Genel Olarak

Ticari iş ve ticari dava kavramlarının kapsamlarının belirlenmesi açısından kabul edilmiş bir takım ölçütler bulunmaktadır. Bu ölçütlerden ilki, her iki kavram için de kabul edilen ve başkaca herhangi bir değerlendirmeye ihtiyaç olmaksızın sadece Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlara ilişkin iş ve davaların, ticari nitelikte iş ve dava kabul edilmesidir (TTK m.3 ve 4/1-a). Diğer bir ifadeyle, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususların ticari nitelikte iş veya Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan kaynaklanan davaların ticari dava olarak kabul edilmesi için ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek kalmamıştır. Dolayısıyla bu iş ve davaların ticari nitelikte olmaları konusu, mutlak bir kurala bağlanmış ve aksinin iddia edilmesi de mümkün kılınmamıştır. Bu şekilde, aksi iddia dahi edilemez nitelikte olan mutlak ticari iş ve mutlak ticari dava kavramları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, mutlak ticari dava kavramının kapsamı sadece Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlarla sınırlı tutulmamış, bunun yanında TTK m.4'te sayım suretiyle belirtilen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların da mutlak ticari dava kapsamında olduğu kabul edilmiştir (TTK m.4/1-b, c, d, e, f).

Bu aşamada belirtilmesi gerekir ki, adi ve ticari iş ayrımı esnasında tüketici işlemlerinin de göz önüne alınması gerekir. Zira özel nitelikte

²⁶ Bu konuda ayrıntılı değerlendirme ve öneriler için bkz. II-B-2, s.10-19; Domaniç, Şerh, C.I, s.23-24; Bozkurt, s.108.

²⁷ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar ticari dava olarak öngörülen hususların ayrı başlıklar altında değerlendirildiği bölümde yapılmıştır.

olan TKHK hükümlerinin öncelikli olarak uygulanması söz konusu olacaktır²⁸.

2. “Mutlak Ticari İş” ve “Mutlak Ticari Dava” Kavramlarının Değerlendirilmesi ve Karşılaştırılması

Mutlak ticari iş ve mutlak ticari dava kavramları için kabul edilmiş olan mutlak ve kesin bir kural niteliğindeki ilk değerlendirme ölçütü, her iki kavram açısından da kabul edilmekle birlikte, ticari işlerdeki mutlak ticari iş ölçütü sadece Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen hususları kapsamaktadır. Halbuki ticari davalardaki mutlak ticari dava ölçütünün kapsamı oldukça geniş tutulmuş ve TTK m.4’te altı bent halinde sayılmıştır. Bunun dışında özel kanunlarda yer alan hükümler gereğince mutlak ticari dava sayılan haller de mevcuttur.

Mutlak ticari iş ve mutlak ticari dava kavramları arasındaki ilişkinin daha yakından incelenebilmesi amacıyla, TTK m.4’te sayılan altı bendin, ticari iş kavramı da göz önüne alınarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

a. Türk Ticaret Kanunu’nda Düzenlenen Hususlar

TTK m.3’e göre; Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen hususlar, mutlak ticari iş niteliğindedir. Türk Ticaret Kanunu’nda, bundan başka herhangi bir mutlak ticari iş ölçütü de öngörülmemiştir. Dolayısıyla, Türk Ticaret Kanunu dışındaki diğer kanunlarda düzenlenen hususların ticari iş niteliğinde olup olmadıkları, TTK m.3’e göre ticari işletmeyle ilgili olma ölçütü (nispi ticari iş ölçütü) esas alınarak yapılacak değerlendirmeye göre belirlenmelidir²⁹.

Mutlak ticari dava ile ilgili ölçütler ise, TTK m.4’te daha geniş ve ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sadece Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları değil, TTK m.4’te sayılan diğer hususlardan doğan davalar da mutlak ticari dava olarak nitelendirilmiştir. Bunlardan başka TTK m.4’te sayılmamakla birlikte özel kanunlarındaki düzenlemeler gereğince bazı uyumsuzlukların, tarafların sıfatına bakılmaksızın ticari dava olarak nitelendirildiği de görülmektedir³⁰.

Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen hususlardan doğan davaların mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesi, mutlak ticari iş kavramı ile ortak bir nokta oluşturmaktadır. Bu çerçevede “*Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen hususlar*” ölçütü, hem ticari işin hem de ticari davanın

²⁸ Mehmet Bahtiyar/ Levent Biçer, *Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, İstanbul 2012, s.396 (395-436).

²⁹ İlgili hükme göre, “*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.*” (TTK m.3).

³⁰ Bu özel kanunlara ilişkin örnekler için bkz. I-B-2.

kapsamının belirlenmesinde belirleyici niteliktedir. Nitekim, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlara ilişkin bir iş, ticari iş olarak kabul edilecek ve ticari işe bağlanan sonuçlara tabi olacak, hem de bu hususlardan kaynaklanan uyuşmazlık, aksine özel nitelikli bir düzenleme bulunmayan hallerde asliye ticaret mahkemesi'nin görev alanına girecektir³¹.

Öte yandan Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar dışında kalan ve TTK m.4'te sayılan diğer mutlak ticari dava türlerinin esas bakımından incelenmesi ve ticari dava olarak kabul edilmelerinin temelinde yatan sebepler üzerinde durulması yerinde olacaktır.

b. Türk Medeni Kanunu'nun Rehin Karşılığında Ödünç Verme İşİ İle Uğraşanlar Hakkındaki Hükümlerinde (TMK m.962-969) Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'te mutlak ticari dava olarak nitelendirilen ikinci husus, Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehni karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969'uncu maddelerinde öngörülen hususlardan doğan hukuk davalarıdır. Söz konusu hususun mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesinin nedeni, rehin karşılığında ödünç para verme işlerinin genel itibarıyla tacirler tarafından yürütülen işlerden olması şeklinde açıklanmaktadır³². Dolayısıyla, Türk Ticaret Kanunu'nda, rehin karşılığında ödünç verme işinin, esnaf sınırını aşan kişiler tarafından yürütüldüğü göz önüne alınarak bu hususlardan doğacak uyuşmazlıkların da asliye ticaret mahkemelerinde çözümlenmesi öngörülmüştür.

Her ne kadar günümüzde bu işlemlerin factoring şirketleri eliyle yürütülmesi, yapılacak değerlendirmenin sonuç bakımından önemini yitirmesine sebep olmuş olsa da, rehin karşılığında ödünç verme işlerinin genellikle tacirler tarafından yürütülmesi, bu husustan doğan davaların mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesi için yeterli sayılmamalıdır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun, öngörü şeklinde hareket ederek, genellikle tacirler tarafından yürütülen tüm iş ve işlemleri bu kategoride değerlendirmesi kanun yapma tekniğine de uygun değildir. Ayrıca, TTK m.4'te sayılmayan hususlardan kaynaklı uyuşmazlıkların ticari dava (nisbî ticari dava) olarak nitelendirilebilmesi için, her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olması şartı aranırken, rehin karşılığında ödünç verme işlerinden

---

³¹ Ancak bazı işler TTK kapsamında mutlak ticari iş ve mutlak ticari dava olarak nitelendirilmiş olsa dahi, aynı husus 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde tüketici işlemi sayılabilir ve bu tür bir uyuşmazlık Tüketici Mahkemesinde görülen bir davaya konu olabilir. Örneğin sigorta sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlık TTK m.3 kapsamında mutlak ticari iş olup, TTK m.4 çerçevesinde mutlak ticari davadır. Bu nedenle uyuşmazlığın çözümünde TTK m.5 gereği asliye ticaret mahkemesi görevlidir. Bununla birlikte TKHK m.3/1 kapsamında bir tüketici işleminin bulunması durumunda, TKHK m.73/1 gereği uyuşmazlık tüketici mahkemesinin görev alanına girecektir.

³² Domaniç, Şerh C. I, s.22; Arkan, s.98; Ülgen/Kaya, s.119; Erdoğan, s.62.

kaynaklanan uyuşmazlıkların herhangi bir şart aranmaksızın mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesi hususunda açık bir gerekçeye yer verilmemiştir.

Rehin karşılığında ödünç verme işlerinin, ticari iş niteliği konusunda ise somut olayda tarafların sıfatlarının ve söz konusu işin tarafların ticari işletmeleri ile ilgili olup olmadıklarının değerlendirilmesi gerekir. Türk Medeni Kanunu'nun 962'nci maddesinde rehin karşılığı ödünç verme işleri ile uğraşacak olanların işletme olarak hareket edecekleri öngörülmüştür³³. Bununla birlikte, söz konusu işletmelerin niteliği konusunda herhangi bir kanuni zorunluluk bulunmamaktadır. Dolayısıyla, rehin karşılığında ödünç verme işlerinin, esnaf faaliyeti kapsamında yürütülmesi de teorik olarak mümkündür³⁴.

Rehin karşılığında ödünç verme işlerinin sözleşmeye dayalı bir ilişki olması sebebiyle, bu işin taraflardan yalnız birisinin ticari işletmesi ile ilgili olması dahi aradaki işin ticari nitelikte olması için yeterli olacaktır. Bununla birlikte teorik olarak her iki tarafın da ticari işletmeleri ile ilgili olmayan bir rehin karşılığında ödünç verme sözleşmesi kurulması mümkündür. Bu durumda, ortada ne bir ticari iş ve ne de bu işe öncelikle uygulanması gerekli ticari hükümler olmayacaktır. Buna rağmen, ortaya çıkacak herhangi bir uyuşmazlığın TTK m.5'e göre asliye ticaret mahkemelerinde çözüme kavuşturulması gerekecektir.

c. Türk Ticaret Kanunu 4/1-c'de Gösterilen ve Türk Borçlar Kanunu'nda Düzenlenen Hususlar

aa. Malvarlığının veya İşletmenin Devralınması ile İşletmelerin Birleşmesi ve Şekil Değiştirmesi Hakkındaki Hükümlerde (TBK m.202-203) Düzenlenen Hususlar

Mutlak ticari dava olarak nitelendirilen diğer bir husus ise, TBK³⁵ m.202 ve 203'de düzenlenen malvarlığının veya işletmenin devralınmasına ilişkin hükümlerden kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Bu uyuşmazlıkların temelinde yer alan işin niteliği ise her zaman ticari nitelikte olmayabilir. Çünkü "*malvarlığının veya işletmenin devralınması*" bir üst kavram olup, içerisinde ticari işletmenin de devralınmasını barındırmakla birlikte, ticari olmayan malvarlığı veya işletmelerin devrini de kapsamaktadır. Dolayısıyla ticari olmayan malvarlığı ve işletmenin devralınması halinde, ticari nitelikte olmayan bir işten kaynaklanan uyuşmazlık da asliye ticaret mahkemesi'nde çözüme kavuşturulacaktır. Örneğin bir esnaf işletmesinin devri halinde, bu işlem bir ticari işe vücut vermemesine rağmen ticari dava olarak ele alınacaktır.

³³ İlgili hükme göre, "*İşletme olarak taşınır rehni karşılığında ödünç verme işiyle uğraşmak isteyenler, yetkili makamdan izin almak zorundadırlar.*" (TMK m.962/1).

³⁴ Uygulamada ise sermayeden ziyade emeğe dayalı olarak faaliyet gösteren esnaf işletmelerinin rehin karşılığı ödünç verme işleri ile uğraşmalarının pek mümkün olmadığı yönünde Domaniç, Şerh, C.I, s.22; Arkan, s.98.

³⁵ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (RG. 04.02.2011, S.27836)

Esasen, ticari olmayan bir malvarlığının veya işletmenin devralınması durumunda asliye ticaret mahkemesi'nin uzmanlığını gerektirecek bir konunun da var olmadığı söylenebilir. Zaten, uyuşmazlığın çözümünde uygulanacak hükümler de genel hüküm niteliğindeki Türk Borçlar Kanunu hükümleridir. Bu durumda öncelikli olarak ticari hükümlerin uygulanmasını gerektirecek bir husus da söz konusu değildir.

Devre konu olan işletmenin bir ticari işletme olması durumunda ise, aradaki işin sözleşmeden kaynaklanması sebebiyle, devralan tacir olmasa dahi, her iki taraf bakımından da ticari bir iş mevcut olacaktır. Bu nedenle uyuşmazlığa öncelikle uygulanacak olan hükümler de ticari hükümlerdir. Bu halde, asliye ticaret mahkemesi'nin uzmanlık alanına giren bir işten söz edilebilir.

TTK m.4'e göre, ister ticari nitelikte olsun, ister olmasın her türlü malvarlığının veya işletmenin devrinden kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava sayılması sebebiyle TTK m.5 gereği asliye ticaret mahkemeleri tarafından çözümlenmesi gerekir.

bb. Rekabet Yasasına İlişkin Hükümlerde (TBK m.444-447) Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'te sayılan hükümlerden bir diğeri de, Türk Borçlar Kanunu'nun ikinci kısmının "Hizmet Sözleşmeleri" başlıklı altıncı bölümünde yer alan rekabet yasasına ilişkin 444 ilâ 447'nci maddeleridir. Bu maddelerde, işçi ile işveren arasındaki hizmet sözleşmesinin sona ermesinden sonra geçerli olacak rekabet yasası düzenlenmektedir. TBK m.444/1'e göre; "*Füil ehliyetine sahip olan işçi, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebilir*". Hükümde işverenin sıfatına veya işletmesinin niteliğine ilişkin herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Dolayısıyla, rekabet yasasına ilişkin söz konusu hükümler, ticari işletme niteliğinde olsun ya da olmasın tüm işletmeler açısından uygulanabilir niteliktedir³⁶.

Hizmet sözleşmesinde işçi ile işveren arasındaki işin (sözleşmenin) ticari olup olmadığı konusu da işletmenin niteliği ile ilgilidir. Söz konusu işletmenin ticari bir işletme niteliğine sahip olması halinde işletmeye ilişkin iş ve işlemler de ticari nitelikte olacaktır (TTK m.19/1)³⁷. Diğer bir ifadeyle, ticari işletme niteliğinde olmayan işletmelerde, işçi ile işveren

³⁶ İlgili düzenlemenin yerinde olmadığı yönünde bkz. Arkan, s.99.

³⁷ Aksi yöndeki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına göre, "*İşveren ile işçi arasındaki ilişki TTK m.3'de anlamını bulan ticari iş niteliğinde olmayıp, 1475 (mer'i 4857) sayılı İş Kanunu'ndan kaynaklanan ve İş Kanunu hükümlerine bağlı ve bu çerçevede kendine özgü bir hizmet akdidir*" HGK. T.15.10.1997, E.9-486/1997, K.822/1997 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023). Söz konusu kararın eleştirisi için bkz. Ayhan, Ticari İş, s.297.

arasındaki iş ve işlemler de ticari nitelikte değildir. Bununla birlikte TTK m.4 ve 5 gereğince rekabet yasağına ilişkin davalar işletmenin niteliğine bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tarafından çözüme kavuşturulmalıdır.

İfade etmek gerekir ki TBK'da yer alan söz konusu hükümler hizmet sözleşmesi sonrası rekabet yasağı anlaşmaları ile ilgilidir. Sözleşme dönemi içindeki rekabet yasağı ihlalden doğan uyuşmazlıklar ise iş mahkemelerinde çözüme kavuşturulur³⁸.

Bu hususta uygulama birliği olmadığını da belirtmek gerekir. Yargıtay, konuya ilişkin bir kararında hizmet sözleşmesinin sona ermesinden sonraki döneme ilişkin rekabet yasağına dair uyuşmazlığı mutlak ticari dava olarak değerlendirmiştir³⁹. Bununla birlikte güncel bir kararda işçi ve işveren arasındaki bu tür bir uyuşmazlığın iş mahkemelerinin görev alanına girdiği yönündedir. Buna göre İş Mahkemeleri Kanunu ile işçi ve işveren arasında iş ilişkisine dayalı sözleşmesel uyuşmazlıkları çözüme görevinin iş mahkemesine verilmiş olması, Türk Ticaret Kanunu'nun 5.maddesinde yer alan "*aksine hüküm bulunmadıkça*" ifadesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Diğer bir ifadeyle, İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5.maddesi, Türk Ticaret Kanununun 4.maddesinde belirtilen ticari davalara bakma görevinin ticaret mahkemelerine ait olduğunu belirten 5.maddede işaret edilen aksine hüküm niteliğinde bir düzenlemedir⁴⁰.

Bu çelişen kararlara ek olarak Hukuk Genel Kurulunun güncel tarihli bir kararında işçi ve işveren arasındaki rekabet yasağına ilişkin uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesi tarafından değil, İş mahkemesi tarafından çözümlenmesi gerektiği yönündeki muhalefet şerhine rağmen bu muhalefete çoğunluğun katılmaması nedeniyle esasa ilişkin diğer hususlar dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır⁴¹.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, rekabet yasağına ilişkin hükümlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesi, ticari iş olarak nitelendirilmeyen işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların da asliye ticaret mahkemesi'nde çözüme kavuşturulmasını gerekli kılmaktadır⁴².

---

³⁸ Ülgen/Kaya, s.120.

³⁹ 11. HD. T. 07.03.2012, E. 12067, K. 3391 (Ülgen/Kaya, s.120).

⁴⁰ 9. HD. T. 01.06.2021, 2021/3076 E. 2021/9789 K. (Uyap.gov.tr, s.e.t.15.08.2023)

⁴¹ "...somut olaya uygulanması gereken 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu gereğince davada iş mahkemelerinin görevli olduğu, asliye ticaret mahkemesinin görevli olmadığı, bu nedenle direnme kararının anılan değişik gerekçeyle bozulması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüşler, Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir." Yargıtay HGK. T. 15.03.2023, 2021/11-524 E. 2023/210 K. (Uyap.gov.tr, s.e.t.15.08.2023).

⁴² Esnaf niteliğinde bir terzi ile çırağı arasında doğan davanın ticari dava olarak nitelendirilmesinde pratik bir fayda olmadığı yönünde bkz. Domaniç, Şerh C.I, s.22.

cc. Yayım Sözleşmesine İlişkin Hükümlerde (TBK m.487-501) Düzenlenen Hususlar

Mutlak ticari dava türlerinden bir diğeri de yayım sözleşmesine ilişkin TBK m.487 ilâ 501'de düzenlenen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Yayım sözleşmesi, bir fikir ve sanat eseri sahibinin veya halefinin, o eseri yayımlanmak üzere yayımcıya bırakmayı, yayımcının da onu çoğaltarak yayımlamayı üstlendiği sözleşmedir⁴³. Yayımcının sıfatı konusunda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Dolayısıyla yayımcı, tacir olabileceği gibi esnaf da olabilir. Ancak, belirtmek gerekir ki, yayımcı, ticari hayat içerisindeki konumu gereğince genellikle tacir sıfatına sahiptir. TTK m.4'te yayım sözleşmesinden kaynaklanan davaların mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesinin nedeni de yayımcının genelde tacir sıfatına sahip olması şeklinde açıklanmaktadır⁴⁴.

Yayımcının tacir olması ve dolayısıyla da sahibi olduğu işletmenin ticari işletme vasfında olması halinde, yayımcı ile yayımlanan arasındaki sözleşme, her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğindedir. Yayımcının tacir olmaması ihtimalinde ise, söz konusu uyuşmazlık, aradaki iş, ticari bir iş olmamasına rağmen, TTK m.4 ve 5 gereğince asliye ticaret mahkemesi tarafından çözüme kavuşturulacaktır. Örneğin, eser sahibi ile matbaa işletmecisi esnaf arasındaki yayım sözleşmesinden kaynaklı dava mutlak ticari davadır. Ancak belirtmek gerekir ki, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 76'ncı maddesi gereğince Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenen hukuki ilişkilerden kaynaklanan davalar ihtisas mahkemelerinde görülür.

dd. Kredi Mektubu ve Kredi Emrine İlişkin Hükümlerde (TBK m.515-519) Düzenlenen Hususlar

Bir diğeri mutlak ticari dava türü ise TBK m.515 ilâ 519'da düzenlenen kredi mektubu ve kredi emrine ilişkin hükümlerde yer alan hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklardır.

Kredi mektubu, TBK m.515'te, "*mektup gönderenin gönderilene bir üst sınır belirleyerek veya belirlemeksizin, kredi mektubundan yararlanacak belirli kişiye istemde bulunacağı miktarda para ve benzeri şeyleri verme konusundaki vekâletini içeren belgedir*" şeklinde tanımlanmıştır. Kredi mektubu, vekâlet sözleşmesi ve havale hükümlerine tabidir. Kredi emri ise, emir alanın (memurun), kredi emrini verenin (amirin) ad ve hesabına üçüncü kişiye kredi vermesi veya açılmış bir krediyi yenilemesidir⁴⁵.

TTK m.4'de, önceki bentlerde olduğu gibi, kredi mektubu ve kredi emri konularında da açıklayıcı bir gerekçeye ihtiyaç duyulmaksızın, bu konuların mutlak ticari dava olarak nitelendirildiği görülmektedir. Kredi mektubu ve kredi emrinin birer sözleşme ilişkisi olmaları sebebiyle,

⁴³ K. Emre Gökyayla, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2012, s.1136.

⁴⁴ Ülgen/Kaya, s.120; Arkan, s.99.

⁴⁵ Arkan, s.100; Ülgen/Kaya, s.121.

aradaki işin taraflardan birisinin ticari işletmesi ile ilgili olması, bu işin her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde kabul edilmesini gerektirecektir. Bununla birlikte taraflardan herhangi birinin ticari işletmesi ile ilgili olmayan, kredi mektubu veya kredi emri ile ilgili hususlar ticari iş olarak nitelendirilemeyecektir. Bu durumda, ortada ne bir ticari iş ve ne de bu işe öncelikle uygulanması gerekli ticari hükümler olmayacaktır. Buna rağmen, kredi mektubu veya kredi emrinden kaynaklanan bir uyuşmazlık, TTK m.4 ve 5 gereğince asliye ticaret mahkemesi tarafından çözüme kavuşturulacaktır.

ee. Komisyon Sözleşmesine İlişkin Hükümlerde (TBK m.532-545) Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'e göre; menkul eşya ve kıymetli evrak alım satımını konu edinen, alım satım işleri komisyonculuğu sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, ticari dava olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, diğer komisyon işlerini düzenleyen TBK m.546'ya dayalı olarak açılacak davalar, mutlak ticari dava olarak nitelendirilmemiştir.

Komisyon sözleşmesinden kaynaklanan işlerin ticari iş niteliğinde olması için ise, en azından bir tarafın ticari işletmesi ile ilgili olması gerekir. İki tarafın tacir olmadığı durumlarda da komisyon sözleşmesi kurulması mümkündür. Bu halde mevcut bir ticari işten bahsedilemeyecek, ancak herhangi bir uyuşmazlık halinde açılacak dava, asliye ticaret mahkemesi'nde görülecektir.

ff. Ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcılarına İlişkin Hükümlerde (TBK m.547-554) Düzenlenen Hususlar

Bir diğer mutlak ticari dava türü ise, TBK m.515 ilâ 519'da düzenlenen ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcılarına ilişkin hükümlerde (TBK m.547-554) düzenlenen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklardır.

Tacirler ile tacir yardımcılarını (ticari temsilci, ticari vekil ve diğer tacir yardımcısı) arasındaki sözleşme ilişkisinin ticari işletmeye ilişkin olması sebebiyle taraflar arasındaki iş, ticari iş olarak nitelendirilir. Bu işin tacir olmayan iki kişi arasında yapılması da söz konusu değildir. Zira TBK m.547 ve 554 arasında düzenlenen tacir yardımcılarını sadece ticari işletmeler için atanabilirler⁴⁶ (TBK m.547, 551, 552). Dolayısıyla tacir ile yardımcılar arasındaki işten kaynaklanacak bir uyuşmazlığın çözüme kavuşturulacağı mahkeme, asliye ticaret mahkemesi'dir. Zira TTK m.4'e göre, söz konusu hükümlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar mutlak ticari dava niteliğindedir.

Önceki bentlere ilişkin olarak açıklanan, bazı işlerin genellikle tacirler tarafından yürütülmesi nedeniyle bu işlerin mutlak ticari dava

---

⁴⁶ TBK m.547 ve 554 arasında düzenlenen ticari temsilci, ticari vekil ve diğer tacir yardımcılarını dışında "pazarlamacı" ve "acente" de sadece ticari işletmeler için atanabilir.

olarak nitelendirildiğine ilişkin gerekçenin, esasen bu bent açısından da geçerli olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, Türk Ticaret Kanunu'nun mevcut sistematığı içerisinde, TBK m.448 – 460 arasında düzenlenen pazarlamacılık sözleşmesinin de TTK m.4 kapsamına alınmasının ve mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Çünkü pazarlamacının da tacir yardımcısı sıfatına sahip olduğu düşünüldüğü takdirde yapılan atfın pazarlamacılık sözleşmesini kapsamamasının geçerli bir gerekçesi bulunmamaktadır. Nitekim TTK m.4 gibi ticari davayı düzenleyen eTK⁴⁷ m.4'te, eTK ve eBK⁴⁸ döneminde pazarlamacının karşılığı niteliğinde olan⁴⁹ seyyar tüccar memuruna (eBK m.454) yer verilmiş ve seyyar tüccar memurluğundan kaynaklanan uyuşmazlıklar mutlak ticari dava olarak kabul edilmiştir.

Seyyar tüccar memurunun karşılığı niteliğinde olan pazarlamacılık sözleşmesine TTK m.4'te yer verilmemesine Kanunun gerekçesinde herhangi bir açıklama getirilmemiştir⁵⁰. TTK m.4'te pazarlamacılık sözleşmesine yer verilmemesinin ikna edici bir gerekçesi de bulunmamaktadır. Pazarlamacı dışında tacire bağlı olarak görev yapan tacir yardımcılarının tamamı (ticari temsilci, ticari vekil, diğer tacir yardımcıları) hakkındaki uyuşmazlıklar mutlak ticari dava olarak kabul edilirken ve hatta bağımsız tacir yardımcılarından acente ve komisyoncuya ilişkin uyuşmazlıklar mutlak ticari dava olarak öngörülmüşken pazarlamacı hakkındaki uyuşmazlıkların mutlak ticari dava olarak düzenlenmemiş olması çelişkili görülebilir.

Öte yandan ticaret işleri tellallığına ilişkin (6762 sayılı eTK'daki) hükümlerin, Türk Ticaret Kanunu'ndan çıkarılmasıyla⁵¹, bu faaliyeti yürütenler genel hüküm niteliğindeki simsarlık sözleşmesi hükümlerine tabi hale gelmişlerdir. Ancak simsarlık sözleşmesine ilişkin hükümler, mutlak ticari dava kapsamında yer almamaktadır. Diğer bir ifadeyle TTK m.4'te simsarlık sözleşmesine ilişkin Türk Borçlar Kanunu (TBK m.520 – 525) hükümlerine yer verilmemiştir. Bu nedenle simsarlık sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, mutlak ticari dava niteliğinde olmayıp, nispi ticari dava kriterleri göz önüne alınarak, her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olması halinde asliye ticaret mahkemesinde görülecektir⁵².

Acente ve taşıma işleri komisyoncusu ise, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen tacir yardımcıları olmaları nedeniyle, bu tacir yardımcılara

⁴⁷ Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (RG. T.09.07.1956, S.9353).

⁴⁸ Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu (RG. T.29.04.1926, S.359).

⁴⁹ Pazarlamacılık sözleşmesinin eBK dönemindeki seyyar tüccar memurunun karşılığı olduğu yönünde bkz. Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.345; Bozkurt, s.215.

⁵⁰ Bkz. Türk Ticaret Kanunu 4. madde gerekçesi.

⁵¹ Türk Ticaret Kanunu'nun dördüncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine "... komisyonculuğa ilişkin..." ibaresinden önce gelmek üzere Borçlar Kanununun tellallığa ilişkin hükümlerine atf yapan bir ibarenin eklenmesi gerektiği yönünde bkz. Moroğlu, s.27.

⁵² Abuzer Kendigelen, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2012, s.49.

ilişkin uyumsuzluklar, mutlak ticari dava olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla acentelik ile ilgili hükümlerle (TTK m.102-123), taşıma işleri komisyoncusuna ilişkin hükümlerden (TTK m.917-930) kaynaklanan uyumsuzluklar, asliye ticaret mahkemeleri tarafından çözüme kavuşturulacaktır⁵³.

d. Fikri Mülkiyet Hukukuna Dair Mevzuatta Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'te fikri mülkiyet hukukuna ilişkin mevzuatta düzenlenen hususlar da mutlak ticari dava olarak nitelendirilmiştir⁵⁴. Fikri Mülkiyet Hukukuna ilişkin başlıca mevzuat 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'dur⁵⁵. Kanunun kabulünden önceki dönemde ise fikri mülkiyet hukukuna ilişkin tek bir mevzuat söz konusu değildi. Bu dönemde 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK, 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK ile getirilen düzenlemeler yer almaktaydı.

Diğer bir ifadeyle, marka, patent, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret, faydalı model gibi müesseselere ilişkin hususlardan kaynaklanan uyumsuzluklar mutlak ticari dava olarak nitelendirilmektedir⁵⁶. Ancak fikri mülkiyet hukukuna ilişkin mevzuatta, ilgili düzenlemelerde öngörülen davalarda görevli mahkemelerin ihtisas mahkemeleri olduğu hükme bağlanmıştır (6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m.156 ve mülga KHK/556 m.71; KHK/551 m.146; KHK/554 m. 58; KHK/555 m.30). Bu mevzuatlarda yer alan ihtisas mahkemesinden kasıt, Fikri ve Sınai Haklar Hukuk ve Ceza Mahkemesidir.

⁵³ Ancak, acente ve taşıma işleri komisyoncusu bir tüketici işleminin tarafı olabilir. Bu durumda her ne kadar TTK m.4/1-a ve m.5 kapsamında ticari dava ve Asliye Ticaret Mahkemesinin görevi söz konusu olsa da, özel hüküm konumunda olan TKHK hükümlerinin tatbiki gerekecektir.

⁵⁴ TTK m.4 gerekçesi: "(d) bendinde, TRIPS ile WIPO anlayışına ve dünya literatüründeki gelişmeye uygun olarak "Fikri mülkiyet hukukuna" ibaresine yer verilmiş; ayrıca bu alanın dallarının adını sayma yöntemi terk edilerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir. Çünkü, kavram TRIPS ile WIPO'nun terminolojisine uygun olarak *inter alia* fikir ve sanat eserlerine, markalara, patentlere, faydalı modellere, endüstriyel tasarımlara, coğrafi ad ve işaretlere, bitki çeşitleri ve ıslah haklarına, elektronik devrelerin topografyalarına, açıklanmamış bilgilere ilişkin mevzuatı ifade etmektedir".

⁵⁵ Arkan, s. 101. Fikir ve Sanat Eserlerine ilişkin haklardan doğan davaların mutlak ticari dava olarak nitelendirilmediği hakkında bkz. II-C-3-d.

⁵⁶ TTK m.4 gerekçesine göre fikri mülkiyet hukukuna ilişkin mevzuatta düzenlenen hususlardan doğan davalar, kanunen mutlak ticari davalardır. Fikri mülkiyet hukukuna ilişkin davaların halen tek yargıçlı, fikri ve sınai haklara ilişkin hukuk mahkemelerinde görülmekte bulunmaları, bu mahkemelerin ihtisas mahkemeleri olarak adlandırılmaları, başka bir deyişle ihtisas mahkemesi olmaları, bu davaları ticari dava olmaktan çıkarmaz; niteliklerini değiştirmez.

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m.156 ile fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye hukuk mahkemesince; fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye ceza mahkemesince bakılacağı düzenlenmiştir.

6769 sayılı kanun öncesi dönemde fikri sınai haklar hukuk ve ceza mahkemesi bulunmayan yerlerde TTK m.4 gereğince görevli mahkeme asliye ticaret mahkemeleriydi. Asliye ticaret mahkemeleri hem de fikri ve sınai haklar mahkemesi özel nitelikte mahkemelerdir⁵⁷. Asliye ticaret mahkemeleri ile fikri ve sınai haklar mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olarak tanımlanmıştır⁵⁸. Dolayısıyla asliye ticaret mahkemeleri ile fikri ve sınai haklar mahkemeleri arasındaki ilişki açısından karışıklığa neden olan; fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuatta yer alan hususlardan doğan davaların TTK m.4'te mutlak ticari dava olarak sayılması doktrinde eleştirilmiştir⁵⁹.

Fikri mülkiyet hukukuna ilişkin mevzuatta düzenlenen hususların ticari iş olarak nitelendirilebilmesi için ise bu hususlara ilişkin işlem ve fiillerin bir ticari işletmeye ilişkin olmaları gerekir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlara ilişkin işlem ve fiiller haricindeki tüm işlem ve fiiller açısından nisbî ticari iş değerlendirilmesi yapılması gerekmektedir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, fikri ve sınai haklara ilişkin mevzuatta düzenlenen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar ticari bir işletmeye ilişkin olmasalar dahi⁶⁰ mutlak ticari dava olarak nitelendirilecektir⁶¹.

---

⁵⁷ TTK m.4 gerekçesinde Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesi'nin bir "Ticaret Mahkemesi" olduğu ifade edilmiştir. TTK m.4 gerekçesine göre, fikri mülkiyet hukukuna ilişkin mevzuatta düzenlenen hususlardan doğan davalar, kanunen mutlak ticari davalardır. Fikri mülkiyet hukukuna ilişkin davaların halen tek yargıçlı, fikri ve sınai haklara ilişkin hukuk mahkemelerinde görülmekte bulunmaları, bu mahkemelerin ihtisas mahkemeleri olarak adlandırılmaları, başka bir deyişle ihtisas mahkemesi olmaları, bu davaları ticari dava olmaktan çıkarmaz; niteliklerini değiştirmez. Fikri mülkiyet davalarına bakan mahkemelerin tek hakimli, asliye mahkemelerinin bir başkan ve iki üyeli olmaları, fikri ve sınai haklar mahkemesinin ticaret mahkemesi olmadığı anlamına gelemez. Çünkü, ticaret mahkemesi bulunmayan yerlerde tek hakimli asliye mahkemesi de ticaret mahkemesi sıfatıyla ticari davalara bakmaktadır.

⁵⁸ Ülgen/Kaya, s.132; Nesibe Kurt Konca, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Asliye Ticaret Mahkemeleri, S. 15, 2013, TAAD, s.99; Tamer Bozkurt, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2014, s.109.

⁵⁹ Kendigelen, s.48; Erdoğan Moroğlu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2012, s.26; Kurt Konca, s.99.

⁶⁰ Fikri ve sınai haklara ilişkin istisna için bkz. II-C-3-a.

⁶¹ TTK m.4/1-(d)'de "fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuat"dan doğan davaların mutlak ticari davalar olarak nitelendirilmesinin anlamsız ve gereksiz olduğu, zira bu davaların Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemelerince çözüme

e. Ticarete Özgü Olarak Nitelendirilen Yerlere İlişkin Hükümlerde Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'de mutlak ticari dava olarak nitelendirilen hususlardan bir diğeri ise; borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde düzenlenen hususlardır⁶². Bu özel hükümlerin yer aldığı düzenlemelere örnek olarak, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu, 2699 sayılı Umumî Mağazalar Kanunu, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu gösterilebilir⁶³. Bu düzenlemelerde yer alan işlem ve fiillerin ticari iş niteliğinde olup olmadıklarının belirlenmesi için ise TTK m.3 ve 19 dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Ticarete özgü olarak nitelendirilen yerlere ilişkin hükümler Türk Ticaret Kanunu'nda yer almadığı için ilgili kanunlarda düzenlenen işlem ve fiiller mutlak ticari iş olarak nitelendirilemez.

f. Bankalara, Diğer Kredi Kuruluşlarına, Finansal Kurumlara ve Ödünç Para Verme İşlerine İlişkin Hükümlerde Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'de ticari dava olarak nitelendirilen hususlardan bir diğeri de bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin hükümlerde düzenlenen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Sayılan kuruluşlara ilişkin ilgili mevzuatta düzenlenen hususlardan kaynaklanan tüm uyuşmazlıklar ticari dava niteliğindedir. Bu kanunlara örnek olarak; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu gösterilebilir.

Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin kanunlarda düzenlenen işlem ve fiiller ise, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenenler hariç olmak üzere mutlak ticari iş olarak nitelendirilemez ve TTK m.3 ve 19 çerçevesinde nisbî ticari iş

---

kavuşturulacağı, bu nedenle de bu hükümle "Ticaret Mahkemesinde görülemeyecek ticari dava" türü ihdas edildiği yönünde bkz. Moroğlu, s.26-27. "Davacı şirket vekili, müvekkili ile aynı iş kolunda faaliyet gösteren davalının, müvekkili şirketin tescilli unvanı ile benzer bir ticaret unvanı kullanmak ve müvekkili ile benzer bir ambalaj ile ürettiği malları piyasaya sürmek suretiyle haksız rekabette bulunduğunu iddia ederek haksız rekabetin önlenmesi talebinde bulunmuştur. Dosya kapsamından uyuşmazlığın marka hakkından doğduğu anlaşılmaktadır. Bu nev'i uyuşmazlıklarda ise ihtisas mahkemeleri olan fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri görevlidir." 11.HD. T.15.5.2006, E.2005/5533, K.2006/5669 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023).

⁶² Ticarete özgü yerlerin devletin denetimi bakımından kamu hukukuna ilişkin düzenlemelere konu olduğu, bu hükümlerden doğan davaların ticari dava niteliği taşıması için uyuşmazlığın özel hukuka ilişkin olması gerektiği, bu hükümlerin kamu hukuku düzenlemelerine konu olması karşısında bu hükümlerden doğan davaların ticari dava niteliği taşımasına nadiren rastlanacağı yönünde bkz. Poroy/Yasaman, s.119.

⁶³ Arkan, s.102.

kriterlerine göre ticari iş niteliğinde olup olmadıklarının değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, memur ile banka arasındaki mevduat hesabı sözleşmesi bankanın ticari işletme olması ve aradaki işin sözleşmeden kaynaklanması sebebiyle her iki taraf bakımından da ticari iş olarak nitelendirilir (TTK m.19/2)⁶⁴.

C. NİSBİ TİCARİ İŞ ve NİSBİ TİCARİ DAVA

1. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen hususların ticari nitelikte iş veya ticari dava kabul edilebilmeleri için bir takım şartların mevcudiyeti aranır. Bu şartlar, TTK m.3, 4 ve 19'da gösterilmiştir. Sadece Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususların ticari nitelikte iş ve ticari dava kavramlarının kapsamının belirlenmesinde yeterli olmayacağı düşüncesiyle ticari işletme ile ilgili olan iş (işlem ve fiil) ve davaların da ticari nitelikte olması gerektiği kabul edilmiştir. Bununla birlikte, her iki kavram açısından da aranan "ticari işletme ile ilgili olma" şartı ticari işe ilişkin 3'üncü maddede ve ticari davaya ilişkin 4'üncü maddede farklı şekilde ele alınmıştır.

2. Nisbî Ticari İş ve Nisbî Ticari Dava Kavramlarının Karşılaştırılması

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen hususların ticari nitelikte kabul edilebilmeleri için bir işin ticari işletmeye ilişkin bir işlem veya fiil olması gerekir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus ticari iş kavramının, işin her iki tarafı bakımından da ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğidir. Diğer bir ifadeyle, işin taraflardan sadece birisi için ticari nitelikte olması, diğer taraf için de her zaman ticari nitelikte olduğu anlamına gelmemektedir⁶⁵.

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava kabul edilebilmeleri için ise, uyuşmazlığın her iki tarafının da ticari işletmesi ile ilgili olması gerekir. Diğer bir ifadeyle, taraflardan sadece birisinin ticari işletmesi ile ilgili olan uyuşmazlıklar kural olarak ticari dava kabul edilmemiştir. Burada üzerinde durulması gereken diğer bir husus da TTK m.4'ün lafzından, "her iki tarafın ticari işletmeleri ile ilgili olma" şartının, çekişmesiz yargı işleri için de aranması gerektiği şeklinde bir anlamın çıkmasıdır. Çünkü söz konusu hüküm "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri...*" şeklindedir. Bu nedenle TTK m.4'e "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk*

⁶⁴ Bununla birlikte memur ile banka arasındaki mevduat hesabı sözleşmesi özel hüküm niteliğindeki TKHK çerçevesinde tüketici işlemi sayılacaktır.

⁶⁵ TTK m.19/2 bu kuralın istisnasını oluşturur. Bu hükme göre; taraflardan yalnız biri için ticari nitelikte olan sözleşmeler, kanunda aksine hüküm olmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır.

davaları...” ifadesinden sonra gelmek üzere “...ve bir ticari işletmeyle ilgili çekişmesiz yargı işleri...” şeklinde eklenme yapılması düşünülebilir.

Nisbî ticari iş ve nisbî ticari dava kavramlarının kapsamı, ticari işletme kavramından yola çıkılarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, bir işin nisbî ticari iş olarak nitelendirilmesi için tek bir tarafın ticari işletmesi ile ilgili olması yeterliyken, bir uyuşmazlığın nisbî ticari dava olarak nitelendirilmesi için her iki tarafın da ticari işletmeleri ile ilgili olması gerekir. Nitekim her iki kavram açısından da ticari işletme kıstası kullanılmasına rağmen söz konusu iki kavram arasında hemen hemen hiç bağlantı kurulmamıştır. Diğer bir ifadeyle, ticari iş kavramı, ticari davanın belirlenmesi açısından herhangi bir etkiye sahip değildir⁶⁶.

Bir işin, taraflarından her ikisi için de ticari nitelikte olması, fakat bu işin taraflardan yalnızca birinin ticari işletmesine ilişkin olması sıkça karşılaşılan bir durumdur. Özellikle sözleşme kaynaklı ilişkilerde TTK m.19/2 gereğince, tacir olmayan taraf açısından da ticari iş söz konusu olmaktadır. Ancak bir sözleşmenin taraflarından sadece birinin ticari işletmesi ile ilgili olması ve işin Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenenler dışındaki hususlardan olması halinde ticari davadan söz edilemez⁶⁷. Örneğin, bir sermaye şirketi ile tacir olmayan kişi arasındaki (örneğin esnaf veya serbest meslek erbabı) işyeri kira sözleşmesi, TTK m.19/2 gereğince tarafların her ikisi açısından da ticari nitelikte bir iştir. Ancak taraflar arasında çıkacak muhtemel bir uyuşmazlık, mutlak ticari dava kapsamında olmaması veya her iki tarafın ticari işletmesine ilişkin olmaması sebebiyle, ticari dava olarak nitelendirilemez⁶⁸.

Haksız fiilden kaynaklanan bir uyuşmazlığın ticari dava olarak nitelendirilebilmesi için de, fiilin her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olması gerekir. Örneğin, iki ayrı sermaye şirketi arasındaki haksız fiilden kaynaklı zararın giderilmesi amacıyla açılacak tazminat davası, ticari dava niteliğindedir⁶⁹. Ancak, bir sermaye şirketine ait araç ile tacir olmayan bir kişiye ait aracın çarpışması sonucu ortaya çıkacak zararın giderilmesi amacıyla açılacak tazminat davası, ticari dava niteliğinde değildir⁷⁰.

---

⁶⁶ Ticari iş kavramının ticari dava kavramı üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu 1926 Tarihli ve 865 Sayılı Ticaret Kanunu’nda ki düzenleme için bkz. I-A-1.

⁶⁷ Elbette ki bu sözleşmenin TTK m.4’de mutlak ticari dava olarak gösterilen sözleşmelerden olmaması gerekir.

⁶⁸ 6762 sayılı eTK m.4/1’de yer alan “21 inci maddenin birinci fıkrası gereğince her iki taraf için ticari sayılan hususlardan doğan hukuk davaları ile...” ifadesi “Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan...” şeklinde değiştirilmiştir. Bu nedenle her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olmayan ancak buna rağmen her iki taraf için de ticari iş niteliğine kabul edilen hususların ticari dava olarak nitelendirilmesi imkanı kalmamıştır.

⁶⁹ Bahtiyar, s.75 Benzer örnekler için bkz. Arkan, s.105; Ülgen/Kaya, s.126; Bahtiyar/Biçer, s.415.

⁷⁰ “Dava, davalı şirkete sigortalı araç ile davacı şirkete ait aracın karıştığı kaza nedeniyle uğranılan maddi zararın poliçe ile sınırlı olarak tahsili istemine ilişkindir. Somut olayda uyuşmazlık davacı ve davalı şirket Ticaret Kanunu poliçesi yahut ticari ilişkiden değil, davacının işleteni olduğu araç ile davalıya sigortalı aracın karıştığı maddi

Esasen her iki olayda da uygulanacak faize, teselsüle ve zamanaşımına ilişkin ortak hükümler bulunmaktadır. Fakat ilk örnekteki davanın ihtisas mahkemesi sıfatıyla asliye ticaret mahkemesi tarafından çözüme kavuşturulması gerekecektir (TTK m.4/1). Kanaatimizce bu tür ve benzeri olaylarda asliye ticaret mahkemesinin uzmanlık alanından bahsetmek de yerinde değildir. Çünkü zararın ve dolayısıyla tazminatın miktarının belirlendiği ve tarafların kusur oranının tespit edildiği bu tür davaların bir ihtisas mahkemesi niteliğinde olan asliye ticaret mahkemesinde görülmesini haklı kılacak bir gerekçe bulunmamaktadır. Nitekim bu tür davaların esası, davanın ihtisas mahkemesinde görülmesini gerektirecek ölçüde ve doğrudan tacirin sıfatı ya da ticari işletmesi ile ilgili de değildir⁷¹.

3. Nisbî Ticari İş ve Sadece Bir Ticari İşletmeyi İlgilendiren Ticari Davalar⁷²

a. Genel Olarak

Ticari dava kavramının belirlenmesi için TTK m.4'de yer verilen bir diğer ölçüt, bir ticari işletmeyi ilgilendiren havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine dair haklardan doğan davalardır. Türk Ticaret Kanunu'nda nisbî ticari davalar için aranan "*her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili*" olma şartı bu hususlar açısından aranmamıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun 4'üncü maddesinde bu hususlar için "*her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili*" olma şartının aranmadığı, "*...herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır*" şeklinde ifade edilmiştir. Bu sebeple, havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davaların ticari nitelikte kabul edilmeleri için sadece bir tarafın ticari işletmesi ile ilgili olmaları yeterli görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, sayılan hususlara ilişkin davaların ticari nitelikte kabul edilmeleri için aradaki ilişkinin her iki tarafın da ticari işletmeleri ile ilgili olması şartı aranmamıştır. Ayrıca bu hususlardan doğan davaların herhangi bir ticari işletme ile ilgili olmaması durumunda mutlak ticari dava olarak kabul edilmesi de arzu edilmemiştir.

---

hasarlı trafik kazasından kaynaklanmaktadır. Bu haliyle uyumsuzluğun haksız fiile dayalı alacak davası olduğu anlaşıldığından, davanın genel hükümler çerçevesinde Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir." 17.HD. T.31.12.2012, E.2012/9255, K.2012/15203 (www.kazanci.com, s.e.t.01.07.2023).

⁷¹ Ticari işletmeyi ilgilendirme veya tarafların sıfatının ticari davaların kapsamının belirlenmesinde bir ölçüt olmaktan çıkarılması ve ticari davaların ticari bir işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmediği veya tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın uyumsuzluğun türü esas alınarak belirlenmesi gerektiği hakkında bkz. Kırca, s.57.

⁷² TTK m.4/1-son da düzenlenen sadece bir ticari işletmeyi ilgilendiren ticari davalara ilişkin olarak kullanılan "*Yarı Nisbî Ticari Dava*" kavramı için bkz. Bozkurt, s.111.

b. Havale Hakkındaki Hükümlerde (TBK.m.555-560) Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'de gösterilen bir diğer ticari dava türü de TBK m.555 ilâ 560'da düzenlenen havale müessesesine ilişkin hükümlerden kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir misli eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukuki işlemdir. Bu nedenle havalenin, herhangi bir ticari işletme ile ilgili olması bu husustan kaynaklanan uyuşmazlığın ticari nitelikte kabul edilmesi için yeterli olacaktır. Örneğin, tacir olmayan bir kişinin bankaya⁷³, yine tacir olmayan bir kişi lehine havale talimatı vermesi ve bu havale ilişkisi neticesinde ortaya çıkacak uyuşmazlık ticari dava niteliğinde olacaktır⁷⁴.

Havaleden kaynaklanan işin taraflar açısından ticari iş niteliğinde olup olmadığı ise ancak tüm taraflar açısından ayrı ayrı yapılacak değerlendirmeler neticesinde anlaşılabilir. Zira havale Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan değildir. Bu nedenle havalenin ticari iş olarak nitelendirilebilmesi için ticari işletmeye ilişkin bir iş olması şarttır. Havale işlemi, tacir olmayan veya tacir olmakla birlikte ticari işletmesine ilişkin olmayan taraf açısından ticari nitelikte bir iş değildir. Taraflardan herhangi birisinin ticari işletmesi ile ilgili olması da diğer taraf açısından durumu değiştirmez. Zira havale hukuki niteliği açısından bir sözleşme değil, çifte yetkilendirmeyi içeren tek taraflı ve varması gerekli irade beyanı içeren bir hukuki işlemdir⁷⁵. Diğer bir ifadeyle, TTK m.19/2'nin havale ilişkisi hakkında uygulanması düşünülemez.

Taraflarından yalnızca birisinin ticari işletmesi ile ilgili olan havale işlemi, havalenin hukuki niteliğinin sözleşme olarak kabul edilmemesi sebebiyle, diğer taraf açısından ticari iş niteliğinde kabul edilmeyecektir. Bununla birlikte yukarıdaki bahsi geçen örnekte yer alan ilişkiden kaynaklanan uyuşmazlık TTK m.4/1-f gereğince mutlak ticari davadır. Elbette burada özel kanun niteliğinde olan TKHK hükümlerinin de göz önüne alınması gerekir.

---

⁷³ Tacir olmayan bir kişinin, yine tacir olmayan bir kişiye posta havalesi yoluyla para göndermesi halinde "ticari dava" söz konusu olmayacağı yönünde bkz. Kayar, İsmail, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2012, s.96.

⁷⁴ Arkan, s.104; Poroy/Yasaman, s.120; Kayar, s.96. Üç taraflı havale ilişkisinde taraflardan herhangi birisinin tacir olması ancak havale ilişkisinin onun da ticari işletmesi ile ilgili olmaması halinde bunu ispat yükü tacirin kendisine aittir. Aksi halde TTK m.19/1'de düzenlenen ticari iş karinesi gereğince bu işlem tacirin ticari işletmesine ilişkin kabul edilecektir.

⁷⁵ Mustafa Çeker, Banka Hukuku Açısından Havale İşlemi ve Karşılaşılan Sorunlar, C.XII, S.1-2, 2008, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.64.

c. Saklama Sözleşmesine (Vedia) İlişkin Hükümlerde Düzenlenen Hususlar

TTK m.4'te öngörülen ticari dava türlerinden bir diğeri saklama sözleşmesine ilişkin TBK m.561 ilâ 580 arasında düzenlenen hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Saklama sözleşmesi, saklayanın, saklatanın kendisine bıraktığı bir taşınırı güvenli bir yerde koruma altına almayı üstlendiği sözleşmedir (TBK m.561). Saklama sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların da ticari nitelikte kabul edilmeleri için sadece taraflardan birinin ticari işletmesiyle ilgili olması yeterli görülmüştür.

Saklama sözleşmesinden kaynaklanan işin niteliğinin belirlenmesi için diğer nisbî ticari işlerde olduğu gibi söz konusu işin ticari işletme ile ilgili olup olmadığının incelenmesi gerekir. Taraflardan sadece birisinin ticari işletmesine ilişkin bir saklama sözleşmesi, taraflar arasındaki ilişki bir sözleşme olduğundan, bu işin her iki taraf açısından da ticari nitelikte kabul edilmesi için yeterlidir.

Taraflardan sadece birisinin ticari işletmesi ile ilgili olan bir saklama sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığın ticari dava niteliğinde kabul edilmesi bu sözleşmenin Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen diğer sözleşmelerden farklı bir yönünün olduğu düşüncesine sebep olabilir. Ancak saklama sözleşmesinin diğer sözleşmelerden farklı olarak ele alınmasını gerektirecek bir gerekçe bulunmamaktadır.

d. Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Haklarla İlgili Hususlar

TTK m.4'te öngörülen ticari dava türlerinden bir diğeri de fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalardır. Bu haklara ilişkin hükümler 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenmektedir. Söz konusu haklardan doğan davaların taraflardan sadece birisinin ticari işletmesi ile ilgili olmasının yeterli görülmesi, eser sahiplerinin yayımcılara karşı açacakları davaların ihtisas mahkemesi'nde çözümlenmesi amacıyla getirilmiş bir düzenleme olarak görülebilir. Taraflar arasındaki işin niteliği ise, yayımcı veya eser sahibinin ticari işletmesi ile ilgili bir iş olup olmadığı göz önüne alınarak değerlendirilebilir. Aradaki ilişkinin bir sözleşme ilişkisi olduğu düşünüldüğü takdirde, bu işin, taraflardan sadece birisinin ticari işletmesi ile ilgili olması her iki taraf için de ticari işin varlığı anlamına gelecektir (TTK m.19/2).

D. TİCARİ İŞ VE TİCARİ DAVAYA İLİŞKİN HÜKÜMLER ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME VE ÖNERİ

Türk Ticaret Kanunu'nun ticari iş kavramıyla ilgili 3 ve 19 ile ticari dava kavramıyla ilgili 4'üncü maddelerinin birbirleriyle olan yakın ilişkisi, tüm bu maddelerin merkezinde ticari işletme kavramının yer almasından kaynaklanmaktadır. Ticari işletme kavramı etrafında şekillenen ticari iş ve ticari dava kavramlarının doğrudan doğruya bir bağlantı içinde olmaması ise, kanun koyucunun tercihidir.

Ticari iş kavramının kapsamının yeniden belirlenmesi ve ticari dava kavramının da doğrudan doğruya ticari iş kavramı ile ilişkilendirilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Nitekim ticari iş ve ticari dava kavramları arasında kurulacak doğrudan doğruya bir bağlantı, sistemsal bir probleme yol açmaktan ziyade, sistemin daha kolay anlaşılabilir hale gelmesini sağlayabilir.

Ticari iş ve ticari dava kavramları arasında bağlantı kurulabilmesi için TTK m.3, 19 ve 4'ün tekrar gözden geçirilmesi gerekecektir. Bu çerçevede, ticari iş kavramına ilişkin 3 ve 19'uncu maddelerin birleştirilmesi düşünülebilir. Böylece ticari iş ve ticari iş karinesi aynı madde altında toplanarak konu bütünlüğünü sağlamış olur. Ayrıca bu maddelerin birleştirilmesi ile ticari iş kavramının tek bir maddede toplanması, ticari dava kavramı ile kurulacak bağlantının da daha basit ve anlaşılır olması anlamına gelir. Bu kapsamda TTK m.3'ün üç ayrı fıkradan oluşması sağlanacak ve ilk fıkrada ticari iş, ikinci fıkrada ticari iş karinesi ve üçüncü fıkrada ise mevcut TK m.19/2'de yer alan hüküm (Ticari İşin Sirayeti) düzenlenmiş olacaktır. Bu şekilde yapılacak değişiklik, esas bakımından bir yenilik içermemekle birlikte, ticari davaya ilişkin TTK m.4'te yapılması önerilen düzenlemenin daha kolay anlaşılabilir olmasını sağlayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun oldukça karmaşık ve anlaşılması da bir o kadar güç olan 4'üncü maddesinin sadeleştirilmesi adına, ticari dava kavramı, ticari iş kavramının düzenlendiği (ve ticari işe ilişkin tüm hükümlerin toplandığı) 3'üncü maddeye yapılan bir atf ile düzenlenebilir. Böylece ticari işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tek tek sayım suretiyle gösterilmesine gerek kalmaksızın ticari dava kavramının sınırlarının belirlenmesi sağlanabilir. Ancak yapılacak atfın TTK m.3'ün tamamını kapsayıp kapsamaması (atfın maddenin tamamına ya da maddede yer alan fıkralardan bir veya birkaçına yapılması) bir tercihten ibarettir. Bu noktada, 1) ticari işlerden kaynaklı uyuşmazlıkların tamamının ticari dava olarak kabul edilmesi veya 2) sadece her iki taraf için de ticari iş niteliğinde olan hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava olarak kabul edilmesi seçenekleri ortaya çıkabilir.

İlk seçeneğin kabulü halinde, uyuşmazlığın kaynağı önemli olmaksızın ticari işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tamamı, ticari dava olarak kabul edilecektir. Bu halde, 6102 sayılı TTK ile getirilen sistemden farklı olarak, haksız fiillerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda da uyuşmazlığın taraflardan sadece birisi için dahi ticari iş niteliğinde olması durumunda, uyuşmazlığın ticaret mahkemelerince çözüme kavuşturulmasının gerekip gerekmeyeceği sorusu ile karşılaşılabilir. Yapılacak atfın TTK m.3'ün tamamını kapsamaması halinde bu soru olumlu cevaplanmalıdır. Dolayısıyla, bu durumda, taraflardan birisi için ticari iş niteliğinde olan fakat diğer taraf için ticari iş niteliğinde olmayan hususlardan kaynaklanan (haksız fiillerden kaynaklananlar da dahil olmak üzere) tüm uyuşmazlıkların kural olarak ticaret mahkemelerinde çözüme kavuşturulması gerekecektir.

İkinci seçeneğin kabulü halinde ise TTK m.4'te TTK m.3'ün tamamına değil, maddede yer alan fıkralardan bir veya birkaçına atf yapılması söz konusu olacaktır. Bu durumda, her iki taraf için de ticari iş

niteliğinde olan hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların ticaret mahkemelerinde çözüme kavuşturulması düşünülebilir. Bu kapsamda TTK m.4; “*Türk Ticaret Kanunu’nun 3’üncü maddesine göre her iki taraf için de ticari nitelikte kabul edilen işlerden kaynaklı hukuk davaları ticari davadır.*” şeklinde yeniden kaleme alınabilir. Bu şekilde, ticari davanın kapsamı, 1) Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen hususları, 2) Her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili olan hususları ve 3) TTK m.19/2 gereğince her iki taraf için de ticari iş niteliğinde kabul edilen sözleşmeleri ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıkları da içine alacak biçimde düzenlenmiş olacaktır. Böylece taraflardan biri için ticari iş niteliğinde olmayan haksız fiillerden kaynaklanan uyuşmazlıklar ticari dava kapsamı dışında kalacaktır.

İster birinci seçenek ister ikinci seçenek tercih edilmiş olsun, yapılacak değişiklikle birlikte, TTK m.4’te yer alan şekliyle ayrıntılı bir sayıma gerek kalmayacaktır. Nitekim mülga 6762 sayılı eTK gerekçesinde⁷⁶ de hükümde bentler halinde sayılan bu hususlara ilişkin olarak, genellikle ticari işletme faaliyetleri çerçevesinde yürütülen işlerden kaynaklı uyuşmazlıklar olması sebebiyle bu bentlerde yer alan konuların ticari dava olarak kabul edildiği ifadelerine yer verilmektedir. Gerekçede yer verilen ifadeler de, kanun koyucunun, ticari işletme ile ilgili uyuşmazlıkların asliye ticaret mahkemeleri tarafından çözümlenmesini amaçladığını göstermektedir.

---

⁷⁶ TTK m.4’de sayılan hususlardan doğan davaların, mutlak ticari dava sayılmasının, bu işlemlerin “öz ticaret hayatına mahsus olup ayrı bir ihtisas cephesi arz etmeleri” nden kaynaklandığı yönünde bkz. eTK tasarisına ilişkin Hükümet Gerekçesi, III, 11 (s.10); Arkan, s.98, Domaniç, Şerh C. I, s.22; Ülgen/Kaya, s.117.

KAYNAKÇA

Arıç Ş, Yargıtay İçtihatlarına Göre Haşiyeli Ticaret Kanunu, İstanbul, 1946.

Arkan S, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2023.

Ayhan R, Ticari İş Kavramı ve Tacir Sifatına Bağlı Ücret ve Sözleşme Cezalarının İndirilmesini İsteyememe, Y.2013, C.XVII, S.1-2 Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (s.291-314).

Ayhan R/Özdamar M/Çağlar H, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2022.

Babayiğit Y, Ticari Dava Sayılan Haller ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı İle Karşılaştırılması, Y.2009, S.34, Adalet Dergisi, (s.337-355).

Bahtiyar M, Ticari İşleme Hukuku, İstanbul, 2023.

Bahtiyar M/Biçer L, Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul, 2012 (395-436).

Bozer A, Türk Ticaret Kanunu'na göre Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası ve Ticari Usul, Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara, 1960 (s.56-80).

Bozkurt T, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2014.

Bozkurt T, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2022.

Börü L/Koçyiğit İ, Ticari Dava, Ankara, 2020.

Çeker M, Banka Hukuku Açısından Havale İşlemi ve Karşılaşılan Sorunlar, Y. 2008, C. XII, S. 1-2, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (s.63-76).

Çıtır E, Ticari İş-Tüketici İşlemi İlişkisi, Y.2016, C.XX, S.3, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.41 (37-52).

Deliduman S/Oruç Y, Ticari Davalar, Y.2012, C.18, S.2, s.100, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, (99-110).

Domaniç H, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul, 1988.

Erdoğan A, Ticari Davalar, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, Y.2013, C.3, S.1, (s.57-77).

Gökyayla K E, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul, 2012.

Hirsch E E, Türk Ticaret Kanununun Esaslarına Göre Ticaret Hukuku, İstanbul 1935.

Karayağın Y, Ticaret Hukuku, Ankara, 1957.

Kayar İ, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2022.

Kendigelen A, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul, 2012.

Kırca İ, Nispi Ticari Davaya Dair, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y:2017, C.33, S.1 (s.55-61).

Kurt Konca N, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Asliye Ticaret Mahkemeleri, Y. 2013, S. 15, TAAD (Türkiye Adalet Akademisi Dergisi), (s.79-125).

Moroğlu E, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul, 2016.

Poroy R/Yasaman H, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2022.

Ülgen H/Teoman Ö/Helvacı M/Kendigelen A/Kaya A/Nomer Ertan N F: Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, 2021.